

Evaluating the Effectiveness of the National Elite Foundation’s Approaches in Providing Facilities to Top Student Talents

1. Ramzan Sharifi
2. Malik Zulqadr ◊
3. Seyyed Farshid Jafari Paybandi

Article Type: Research Paper

Vol. 32 | No. 2 | Serial 86 | Jun. 2022

Received: 2023.03.12

Revised: 2023.05.13

Accepted: 2023.08.05

Published Online: 2023.08.07

Pages: 73-88

P-ISSN: 1027-2690

E-ISSN: 2783-4514

Abstract

Training committed and expert human resources and providing the fields for identification, support, guidance and influence of elites and superior talents are among the most important strategies outlined in the above documents. The purpose of the current research is to investigate the effectiveness of the programs of the National Elite Foundation in the field of top student talents (Shahid Wazaei Plan) in the Islamic Republic of Iran by providing a suitable model. Among the research conducted in the field of scientific elites, we can refer to the research of Montazer, Nazimi and Mousavi Nasab (2013) with the title “Consequences of rethinking the concept of elites”. In this article, based on a systematic analysis, a rethinking of the concept of elite and elitism has been done. The results of the study show that the main problem in the approaches related to the elite system is due to the common understanding of the term elite, which is mainly based on intelligence and ultimately brilliant talent, and other aspects of eliteness, such as expertise and social activism, have not been paid attention to. Golshahi et al. (2017) in a research entitled “Architecture of the process of guiding and employing scientific talents in Iran” investigated the processes of guiding and employing top scientific talents. The findings of this research have resulted in providing a model for guiding and employing the best scientific talents in the country, which includes two approaches of guiding elites, not structuralist and facilitatory. Among the researches conducted abroad, we can refer to Luo’s (2022) research entitled “Glonacal: Academic Choices of Elite Students in Singapore Regarding Government Scholarships”. In this

Keywords

Policymaking, National Foundation of Elites, Elites and Top Talent, Development of Scientific and Cultural Activities of Gifted Students, Shahid Vazoei Project.

1. PhD Student in Political Science. Public Policy, Islamic Azad University Zanjan Branch, Zanjan, Iran ramazan.sharifi64@gmail.com
ORCID: 0009-0005-7652-0525
2. ◊ Assistant Professor, Department of Political Science, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran (Corresponding Author) malekezoigadr@gmail.com
ORCID: 0009-0000-9605-3251
3. Assistant Professor, Political Science Department, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran fjafariz@gmail.com
ORCID: 0009-0002-1032-5530

Cite This Paper: Sharifi, R., Zulqader, M., Jafari Paybandi, S. F., (2020). Evaluating the Effectiveness of the National Elite Foundation's Approaches in Providing Facilities to Top Student Talents. *Rahyافت*, 2022, 32 (2), 73-88. (Persian).

DOI: 10.22034/RAHYAFT.2023.11304.1372

Publisher: National Research Institute for Science Policy (N.R.I.S.P)

research, he investigated the attitude of elite students towards the government scholarship scheme at the undergraduate level. The current descriptive research was conducted with a mixed (qualitative-quantitative) approach. The statistical population of the research included elites and top talents of the country, 24 people were selected for the purposeful interview phase and 50 people were selected to complete the questionnaire. MAXQDA software was used for qualitative data analysis and SPSS software was used for quantitative data.

By studying several times, the themes obtained were adjusted and modified, and the network of research themes obtained included 2 main themes and 12 sub-themes. Based on the Shahid Vazoi plan, according to the elite activities in the university, talented students are identified and supported with an active approach. Also, based on this plan, student attendance at the university and performing academic tasks under the supervision of a supervisor is one of the principles of work in scientific environments. The findings of the interview indicate that the foundation has done good and valuable activities in the field of identification, empowerment and material and spiritual support and tries to provide the field of identification, support, guidance and influence of top talents. In this direction, in order to realize the desired situation and the point of transcendence, the outstanding performance and maximum cooperation of various governmental and non-governmental organizations and institutions, knowledge-based companies and institutions must be done with the National Elite Foundation. Elite policy makers should also seek to restore or define the legal status of the National Elite Foundation and not just as an award-giving body. All institutions must be accountable to the National Elite Foundation. In other words, this research states that institutions related to elite politics in the country in order to identify, support and exploit the elite forces and their permanence in the country, must put special measures in their agenda and those processes that it is used. The National Elite Foundation of its elite path will help to implement this cycle properly from the collection of identification, empowerment, guidance, platform for attracting and influencing and finally honoring the role models.

National Foundation of Elites in order to

strengthen the policies of the elites while strengthening relations with other executive bodies and taking advantage of their abilities and content for the implementation of the country's strategic document in the affairs of the elites, in order to develop support and motivational programs in the field of financial and social and the conditions in the situation. It is desirable that the elite community has enough excitement to change its state.

ارزیابی اثربخشی رویکردهای بنیاد ملی نخبگان در ارائه تسهیلات به استعدادهای برتر دانشجویی

۱. رمضان شریفی

۲. مالک ذوالقدر

۳. سید فرشید جعفری پایبندی

• نوع مقاله: پژوهشی

• دوره ۳۲ | شماره ۲ | پیاپی ۸۶ | تیر ۱۴۰۱

• تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۱

• تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۲/۲۳

• تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۱۴

• تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۲/۰۵/۱۶

• صفحات: ۷۳-۸۸

• شابا چاپی: ۱۰۲۷-۲۶۹۰

• شابا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۴۵۱۴

چکیده

تربیت سرمایه‌های انسانی متعهد و متخصص و فراهم کردن زمینه‌های شناسایی، حمایت، هدایت و اثرگذاری نخبگان و استعدادهای برتر یکی از مهم‌ترین راهبردهای ترسیم شده در اسناد بالادستی است. هدف از بررسی پژوهش حاضر، ارزیابی اثربخشی برنامه‌های بنیاد ملی نخبگان در حوزه‌های استعدادهای برتر دانشجویی (طرح شهید وزوایی) در جمهوری اسلامی ایران با ارائه الگوی مطلوب است.

پژوهش حاضر توصیفی با رویکرد آمیخته (کیفی-کمی) انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل نخبگان و استعدادهای برتر کشور بوده‌اند که ۲۴ نفر برای مرحله مصاحبه به روش هدفمند و ۵۰ نفر برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ و داده‌های کمی از نرم‌افزار اسپس^۲ استفاده شده است.

با مطالعه چندباره، مضامین به دست آمده تعدیل و اصلاح شدند و شبکه مضامین به دست آمده پژوهش شامل ۲ مضمون اصلی، ۱۲ مضمون فرعی تشکیل شد. یافته‌های حاصل از مصاحبه بیانگر این است که بنیاد در وجه شناسایی، توانمندسازی و پشتیبانی‌های مادی و معنوی فعالیت‌های خوب و ارزشمندی انجام داده است و تلاش می‌کند زمینه شناسایی، حمایت، هدایت و اثرگذاری صاحبان استعدادهای برتر را فراهم سازد. در این راستا برای تحقق وضعیت مطلوب و نقطه متعالی، به ایفای نقش برجسته و بیشترین همکاری دانشگاه‌ها، دستگاه‌ها و نهادهای مختلف دولتی، غیردولتی، شرکت‌ها و مؤسسه‌های دانش‌بنیان با بنیاد ملی

کلیدواژه‌ها

سیاست‌گذاری، بنیاد ملی نخبگان، نخبگان و استعداد برتر، توسعه فعالیت‌های علمی و فرهنگی دانشجویان مستعد (طرح شهید وزوایی).

۱. دانشجوی دکترای علوم سیاسی، سیاست‌گذاری عمومی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران
ramazan.sharifi64@gmail.com
ORCID: 0009-0005-7652-0525

۲. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران (پدیدآور رابط)
malekezoilgadr@gmail.com
ORCID: 0009-0000-9605-3251

۳. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

fjafariz@gmail.com
ORCID: 0009-0002-1032-5530

استناد به این مقاله: شریفی، ر.، ذوالقدر، م.، و جعفری پایبندی، س. ف. (۱۴۰۱). ارزیابی اثربخشی رویکردهای بنیاد ملی نخبگان در ارائه تسهیلات به استعدادهای برتر دانشجویی. *رهافت*، ۳۲ (۲)، صص. ۷۳-۸۸.

DOI: 10.22034/RAHYAFT.2023.11304.1372

ناشر: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

دانشگاهی و نیز با برنامه‌ریزی‌های جامع و دقیق، کوتاه و بلندمدت، نخبگان خود و دیگر کشورها را جذب کرده‌اند و به کار گرفته‌اند که این امر، از سویی موجب رشد علمی و اقتصادی کشورهای پیشرفته و از سویی دیگر موجب کاهش نیروهای نخبه در کشورهای مبدأ شده است که تأثیر منفی بر رشد علمی و اقتصادی این کشورها داشته است (Tavakol & Erfanmanesh, 2015). به همین علت، سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان برای برون‌رفت از این مبادله نابرابر برنامه‌ها، آئین‌نامه‌ها و سازمان‌های متفاوتی را تشکیل دادند تا این روند نابرابر را تعدیل و بتوانند نفرت مهم و کلیدی را در جامعه حفظ کنند و از تخصص‌های آنها بهره‌برداری کامل داشته باشند (Khosravi, Khosravi, Mansouri Bidkani, 2020).

در این میان با سخنرانی رهبری در مهرماه ۱۳۸۳، فصل جدیدی از برنامه‌ریزی برای نخبگان، استعداد‌های برتر و سرآمدان کشور شروع شد. در این مسیر، مهم‌ترین حرکت تصویب اساسنامه «بنیاد ملی نخبگان» در اواخر سال ۱۳۸۳ در «شورای عالی انقلاب فرهنگی» بوده است (Taslimi & Alipour, 2019). بنیاد تلاش کرده است با شناسایی استعداد‌های برتر در همه‌نقاط کشور، مسیر توانمندسازی و هدایت آنان را برای طی مسیر نخبگی هموار کند (Abbas, Ra- & Amiri, 2019). طرح شهید وزوایی یکی از برنامه‌های بنیاد برای شناسایی دقیق اجتماع دانشجویی برتر در دانشگاه‌ها و هدایت آنان در زمینه‌های تخصصی فعالیت‌های علمی خود و پشتیبانی از آنان در سطح مؤسسه‌های آموزش عالی کشور بوده است. یکی از اهداف این طرح، کمک به پیشرفت اجتماع‌های نخبگانی دانشجویی و طراحی روند رشد تدریجی و پیوسته دانشجویان صاحب استعداد برتر در مسیر نخبگی است. در این طرح به تعدادی از دانشجویان و طلاب صاحب استعداد برتر کشور تسهیلاتی را در سه مقطع کارشناسی / (سطح ۲)، کارشناسی ارشد / (سطح ۳) و دکترای تخصصی / (سطح ۴) و بالاتر به برگزیدگان دانشگاهی و حوزوی اعطا می‌کند (Report on Programs and Performance of the National Elite Foundation, 2021).

با توجه به اینکه یکی از اهداف کلان سند راهبردی کشور در امور نخبگان و طرح‌های حمایتی بنیاد ملی نخبگان مدیریت هدفمند گردش نخبگان و پیشگیری از خروج نخبگان از چرخه خدمت به جامعه است. در این راستا فقط تحقیق قابل توجه در زمینه نخبگان علمی مربوط به آمار ارائه شده در سالنامه مهاجرتی (۱۴۰۰) است که بنیاد ملی نخبگان با عنوان وضعیت کلی ماندگاری، خروج و بازگشت المپیادی‌ها و رتبه‌های برتر کنکور در ایران آورده است (Salvati, 2021) با توجه به کمبود مطالعات انجام شده در زمینه ارزیابی طرح شهید وزوایی این تحقیق در صدد است تا با ارزیابی این طرح در زمینه دانشجویی، در گام اول به بررسی و آسیب‌شناسی طرح منتخب

نخبگان نیاز است. سیاست‌گذاران نخبگان هم باید به دنبال احیا یا تعریف جایگاه قانونی بنیاد ملی نخبگان باشند و فقط به عنوان نهادی نباشند که جایزه اهدا می‌کند. همچنین باید همه دستگاه‌ها نسبت به بنیاد ملی نخبگان پاسخگو باشند.

مقدمه

نخبگان علمی در هر جامعه‌ای به عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های ملی محسوب می‌شوند. در بسیاری از جوامع، نخبگان علمی به دلیل تسلط و قدرت بهره‌گیری از رسانه‌های مختلف، می‌توانند از این قدرت در راستای اهداف گوناگون استفاده کنند (Bolarinwa & Osuji, 2022). نخبگان نقش مهمی در شکل‌گیری فرهنگ‌ها، اندیشه‌ها و باورهای مردم دارند و برای جامعه خود با خلق فرهنگ نو، علوم به‌روز، ثروت، سرمایه و عزت را به ارمغان می‌آورند و مسیر جامعه را تغییر می‌دهند (John & Thiel, 2022). نخبگان علمی به عنوان پیشگامان اصلی در تغییرات اجتماعی می‌توانند با تولید علم، فناوری و صنعت، فرصت‌های شغلی جدیدی را برای جامعه فراهم کنند (Setiyaningsih, 2022). بر اساس ماده ۴ اساسنامه بنیاد ملی نخبگان، نخبه به فرد برجسته و کارآمدی گفته می‌شود که در عرصه تولید و رشد و گسترش علم، فرهنگ، فناوری، مدیریت کشور فردی تأثیرگذار است و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری او در راستای تولید و گسترش دانش و نوآوری موجب سرعت‌بخشیدن به رشد و توسعه علمی و اعتلای جامعه انسانی کشور شود. همچنین از نظر بنیاد ملی نخبگان صاحب استعداد برتر به فردی گفته می‌شود که با توجه به ویژگی‌های ذاتی خود امکان رسیدن به مرحله نخبگی را داراست ولی هنوز زمینه‌های لازم برای شناسایی کامل و بروز استعداد‌های ویژه او فراهم نشده است (National Elite Foundation, 2018). به طور کلی، نخبگان به اشخاصی گفته می‌شود که با استفاده از ایده‌ها، تصمیم‌های بدیع، سرنوشت‌ساز نقش مؤثری در کنش تاریخی و اجتماعی جوامع بر عهده دارند (Bibri, 2022). در کشور ایران سیاست‌گذاری در زمینه حفظ و حمایت از دانشمندان و نخبگان علمی در وظایف وزارت عتف (قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت عتف) و بنیاد ملی نخبگان به طور مشترک قرار گرفته است (Kousari, Aliadeh, 2021). در صورت ایجاد ظرفیت‌های حمایتی و تدوین سیاست‌گذاری‌های جامع و مناسب برای هدایت و حمایت نخبگان می‌توان آینده نظام حکمرانی را، در راستای دستیابی به منافع عمومی کارآمدتر کرد (Zolfagharzadeh, Didari, & Hadavand, 2020).

تبیین مسئله

امروزه کشورهای پیشرفته با تزریق منابع مالی به مراکز پژوهشی و

استعداد درخشان استوار شده است و به سایر جنبه‌های نخبگی یعنی خبرگی و کنشگری اجتماعی توجهی نشده است (Montazer, Nazmi & Mosavinasab, 2013).

گل‌شاهی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان «معماری فرایند هدایت و به‌کارگیری استعداد‌های علمی در ایران» به بررسی فرایندهای هدایت و به‌کارگیری استعداد‌های برتر علمی پرداختند. یافته‌های این پژوهش منتج به ارائه الگویی برای هدایت و به‌کارگیری استعداد‌های برتر علمی در کشور شده است که شامل دو رویکرد هدایت ساختارگرا نه و تسهیل‌گرانه نخبگان است (Golshahi, Rasatgar, Feiz & Zarei, 2018).

از پژوهش‌های انجام‌شده در خارج از کشور می‌توان به پژوهش لو^۱ (۲۰۲۲) با عنوان «به‌کارگیری چارچوب «کلوناکال: انتخاب‌های تحصیلی دانشجویان نخبه در سنگاپور در رابطه با بورسیه‌های دولتی» اشاره کرد. در این تحقیق به بررسی نگرش دانش‌آموزان نخبه نسبت به طرح بورسیه‌های دولتی در مقطع کارشناسی پرداخته است. همچنین پژوهشگر با استفاده از مصاحبه و بحث‌های گروهی متمرکز با جامعه پژوهش، به بررسی علل مهاجرت نخبگان به خارج از کشور برای تحصیلات دانشگاهی و عوامل مؤثر بر بازگشت آنها به سنگاپور پرداخت. نتایج بیانگر این نکته بوده است که دولت و برنامه‌های حمایتی آن نقش مهمی در جذب و به‌کارگیری استعداد‌های برتر دارد. از نظر نخبگان، بورس تحصیلی فقط نباید در زمینه تسهیلات آموزشی باشد، مطلوب است خدمات دولت برای نخبگان از طریق بورسیه‌ها به حوزه محلی قدرت اجتماعی و سیاسی مرتبط شود و زمینه‌های افزایش مشارکت نخبگان در زمینه‌های اجتماعی و سیاسی شود (Lu, 2022). هاولت^۲ (۲۰۲۲) نیز در پژوهشی به ارزیابی برنامه حمایتی نخبگان در آزمون ورودی کالج ملی چین با عنوان گائوکائو، برای حمایت و توانمندسازی نخبگان و استعداد‌های برتر پرداخت. نتایج بیانگر این بوده است آموزش استعداد‌های برتر با روحیه دانش‌آموزمحوری در زمینه دستیابی و با رویکردهای جامع و اغلب خلاقانه برای آموزش و یادگیری همراه است (Howlett, 2022).

فیلیپ^۳ (۲۰۲۲) در پژوهشی به ارزیابی آزمون استعدادیابی ملی علوم هند (۱۹۶۳-۱۹۷۶) پرداخت. آزمون استعدادیابی ملی علمی هند را برخی از دانشمندان برتر آن دوره طراحی و اجرا کرده بودند. هدف این آزمون، شناسایی دانش‌آموزان دبیرستانی بااستعداد در رشته‌های علوم و ریاضیات بود. در این تحقیق پژوهشگر به بررسی چالش‌های موجود در شناسایی و پرورش دانش‌آموزان بااستعداد پرداخته است که به‌نوعی با مبحث شناسایی استعداد‌های برتر در پژوهش حاضر شباهت داشته

بپردازد و در گام دوم توصیه‌های سیاستی برای راهبری نخبگان و استعداد‌های برتر در حوزه شناسایی، حمایت و توانمندسازی و جذب ارائه دهد. بدیهی است بدون ارزشیابی نظام‌دار نمی‌توان درباره اثربخشی طرح‌های اجرا شده قضاوت کرد و مهم‌تر اینکه نمی‌توان به‌گشت برنامه‌های اجرایی کمک کرد. از طریق ارزیابی برنامه‌های اجرا شده بنیاد ملی نخبگان می‌توان کاستی‌ها و نارسایی‌ها را رفع و نقاط قوت را تقویت کرد. همچنین از طریق ارزیابی نظام‌مند می‌توان مؤلفه‌های گوناگون طرح را مورد ارزشیابی قرار داد و شواهد کافی برای تصمیم‌گیری درباره اصلاح و استمرار یا توقف طرح فراهم ساخت. همچنین بررسی طرح‌های منتخب متناسب با چشم‌انداز ترسیم شده در اسناد بالادستی بنیاد ملی نخبگان می‌تواند به ارائه توصیه‌های سیاستی در راستای اجرای مطلوب طرح‌ها منجر شود و نیز به ماندگاری نخبگان در کشور و استفاده بهینه از آنان کمک کند؛ بنابراین چه از لحاظ موضوع پژوهش، چه از لحاظ بررسی فواید انجام پژوهش در جامعه نخبگانی و پیامدهای انجام نشدن آن، اهمیت و ضرورت انجام این مطالعه، به طور کامل آشکار است و برای بهبود مستمر سیاست‌گذاری‌ها در حوزه نخبگان و استعداد‌های برتر، ضرورت تام دارد.

پیشینه پژوهش

بررسی ادبیات تحقیق چه در حوزه منابع نظری و چه از میان تحقیقات انجام‌شده می‌تواند پژوهشگر را در تدوین راهکارهای مناسب تحقیق یاری کند؛ بنابراین در این تحقیق سعی بر این است که ضمن به‌کارگیری تجارب پژوهشگران پیشین گامی تازه در این مسیر برداشته شود. در تحقیقات داخلی، مطالعات اندکی در زمینه نخبگان علمی صورت گرفته است. از جمله بررسی‌های انجام شده در زمینه بررسی وضعیت نخبگان علمی پرداخته شده است می‌توان به آمار و گزارش‌های ارائه شده از بنیاد ملی نخبگان در سالنامه مهاجرتی ۱۴۰۰ اشاره کرد. در این سالنامه به بررسی وضعیت کلی ماندگاری، خروج و بازگشت المپیادی‌ها و رتبه‌های برتر کنکور در ایران پرداخته شده است که در پوشش بنیاد ملی نخبگان بوده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد مهاجرت قطعی نفرات برتر کنکور سراسری و المپیادهای علمی از کشور از سال ۱۳۹۴-۱۳۸۰ به طور چشمگیری در حال کاهش بوده است (Salvati, 2021). از جمله تحقیقات انجام شده در زمینه نخبگان علمی می‌توان به تحقیق منتظر، ناظمی و موسوی نسب (۱۳۹۱) با عنوان «پیامدهای بازاندیشی در مفهوم نخبگی» اشاره کرد. در این مقاله بر پایه تحلیل سیستمی به بازاندیشی در مفهوم نخبه و نخبگی اقدام شده است. نتایج مطالعه بیانگر این است که اصلی‌ترین مشکل در رویکردهای مربوط به نظام نخبگانی ناشی از فهم متداول از واژه نخبه است که مبتنی بر تیزهوشی و در نهایت

1. Lu
2. Howlett
3. Philip

ولی به جنبه‌های جذب و توانمندسازی نخبگان پرداخته نشده است و می‌توان گفت از این لحاظ با پژوهش حاضر تفاوت دارد (Philip, 2022).

بررسی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد در خارج از کشور بیشتر مطالعات انجام شده به صورت ارزیابی برنامه‌های حمایتی برای استعدادها برتر پرداخته شده است. در پژوهش‌های داخلی هم با توجه به اجرایی شدن طرح شهید وزوایی در بنیاد ملی نخبگان، پژوهش دقیقی در زمینه میزان کارایی و تحقق اهداف این طرح موجود نیست. بیشتر پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت استعداد، آسیب‌شناسی مهاجرت نخبگان و روش‌های جذب و به‌کارگیری نخبگان به طور کلی بوده است.

مبانی نظری پژوهش

یکی از وظایف مهم بنیاد ملی نخبگان، شناسایی، هدایت و پشتیبانی از صاحبان استعدادها برتر کشور به منظور تبدیل آنان به عناصر اثرگذار در حوزه‌های پژوهشی، فناورانه و کارآفرینانه است، به همین دلیل «آئین‌نامه اعطای جایزه‌های تحصیلی به دانشجویان صاحب استعداد برتر» باهدف هدایت دانشجویان صاحب استعداد برتر در امور دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور از سند راهبردی کشور در امور نخبگان در سال ۱۳۹۳ به تصویب هیئت امنای بنیاد ملی نخبگان رسید و در سال ۱۳۹۷ با اعمال اصلاحاتی به «آئین‌نامه پشتیبانی از فعالیت‌های علمی و فرهنگی دانشجویان مستعد تحصیلی کشور» تغییر نام داده است. این آئین‌نامه شامل تسهیلات متعددی از قبیل «مستمری^۱ دانشجویی»، «اعتبار آموزشی»، «اعتبار همکاری‌های علمی اجرایی»، «اعتبار فن‌یاری»، «اعتبار توانمندی آموزشی»، «اعتبار ارتباطات علمی»، «اعتبار توانمندی کارآفرینی» و ... است و اجرای آن از سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ آغاز شده است. این آئین‌نامه که پس از آسیب‌شناسی برنامه‌های سابق بنیاد و با بازنگری در آنها بر اساس سند راهبردی کشور در امور نخبگان تهیه شده است، رویکردهای متفاوتی در شناسایی و اعطای تسهیلات به نخبگان، نسبت به گذشته دارد.

در سال ۱۳۸۶، دو دستورالعمل با عنوان‌های «حمایت از نخبگان و استعدادها برتر: اعطای جوایز علمی به دانشجویان دوره کارشناسی» و «حمایت از نخبگان و استعدادها برتر: اعطای جوایز علمی به دانشجویان تحصیلات تکمیلی» به تصویب کمیسیون دائمی هیئت امنای بنیاد ملی نخبگان رسید. تسهیلات اعطا شده در این مقررات، شامل «مقرری ماهانه دانشجویی»، «کمک‌هزینه مسافرت علمی»، «کمک‌هزینه فرصت مطالعاتی دانشجویان دکترا»، «کمک‌هزینه

سفر عمره» و «مجوز خروج از کشور برای مسافرت علمی بدون سپردن ودیعه» بود. طی سال‌های اعطای این تسهیلات، در کنار مزایای حاصل، برخی آسیب‌ها چون ایجاد حق برای مخاطبان، بدون لحاظ تکلیف و متوقع شدن مخاطبان؛ اعطای تسهیلات بدون هدف برنامه‌ریزی شده؛ پوشش نامناسب مخاطب به دلیل خطا در شناسایی اجتماع نخبگانی پدیدار شد. در سال ۱۳۸۸ برای رفع مشکلات ذکر شده، این ضوابط بازنگری و «آئین‌نامه اعطای جوایز تحصیلی بنیاد ملی نخبگان» با تسهیلاتی چون کمک‌هزینه ماهانه تحصیلی، پژوهانه برای انجام پایان‌نامه و ... به تصویب رسید. طرح شهید وزوایی برای شناسایی دقیق اجتماع دانشجویی برتر در دانشگاه‌ها و هدایت آنان در زمینه‌های تخصصی فعالیت‌های علمی خود و پشتیبانی از آنان در سطح مؤسسه‌های آموزش عالی کشور است.

بر اساس طرح شهید وزوایی، دانشجویان مستعد با توجه به مجموعه فعالیت‌های نخبگانی در دانشگاه با رویکرد فعال شناسایی می‌شوند و مورد حمایت قرار می‌گیرند. همچنین بر اساس این طرح حضور دانشجو در دانشگاه و ایفای وظایف علمی خود زیر نظر استاد راهنما، یکی از اصول کاری در محیط‌های علمی است. به همین دلیل یکی از ارکان اجرای آئین‌نامه آن است که هدایت دانشجو در دانشگاه و بر اساس الزام‌های علمی دانشگاه (دستیار آموزشی، دستیار فناورانه، دستیار پژوهشی و ...) زیر نظر استاد راهنما انجام شود. بر اساس این طرح در شناسایی و اعطای تسهیلات دانشجویی، به استعدادهای متفاوت آموزشی، پژوهشی و فناورانه هر دانشجو تسهیلات برای توانمندسازی در مسیر شکوفایی اعطا می‌شود.

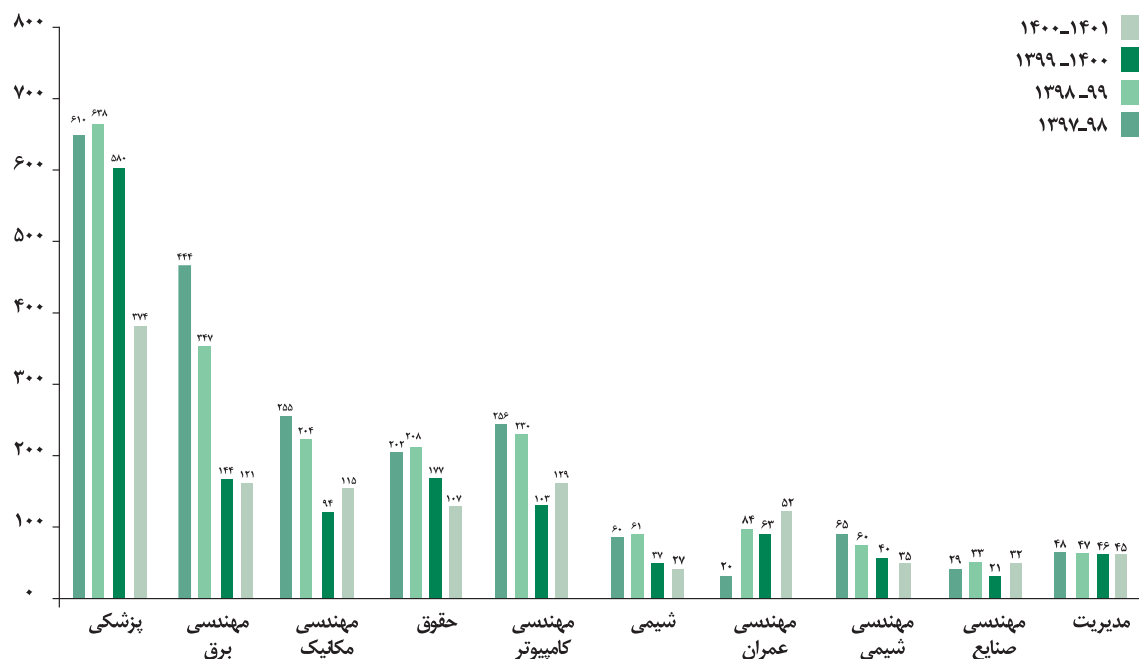
بر اساس طرح شهید وزوایی بنیادهای نخبگان استانی، وظیفه نظارت بر اجرای صحیح آئین‌نامه را دانشگاه‌ها بر عهده دارند و تمامی ارتباطات دانشگاه با بنیاد ملی نخبگان در این زمینه، از طریق بنیادهای استانی انجام می‌شود. هدایت هر دانشجوی مستعد در مسیر شکوفایی استعدادها و توانمندی‌های خاص خود، از رویکردهای این آئین‌نامه است. بنابراین تسهیلات این آئین‌نامه نیز به طور کلی با رویکرد توانمندسازی اشخاص طراحی شده است. در این آئین‌نامه تسهیلاتی در قبال خدماتی که دانشجو در دانشگاه انجام می‌دهد به او اعطا می‌شود و با این شیوه سعی شده است از ایجاد توقع حمایت در مستعدان به صرف برخورداری از استعداد، جلوگیری شود و به جای آن، تعهد بیشتر به دلیل برخورداری از نعمت (البته در قبال دریافت حقوق) ایجاد شود (National Elite Foundation, 2018). جدول (۱) گزارشی از تعداد دانشجویان و طلاب برگزیده طی هشت سال اخیر را نشان می‌دهد.

جدول ۱. پوشش جمعیتی دانشجویان و طلاب مستعد تحصیلی کشور در طرح شهید زوایی
(National Elite Foundation, 2018)

سال تحصیلی	تعداد دانشجویان مستعد دانشگاهی	تعداد طلاب مستعد حوزه‌های علمیه	مجموع
۱۳۹۳-۹۴	۳۷۶۶	-	۳۷۶۶
۹۵-۱۳۹۴	۴۰۴۰	-	۴۰۴۰
۱۳۹۵-۹۶	۴۱۷۶	-	۴۱۷۶
۱۳۹۶-۹۷	۳۴۳۴	-	۳۴۳۴
۱۳۹۷-۹۸	۳۲۴۰	۵۰۰	۳۷۴۰
۱۳۹۸-۹۹	۳۰۷۵	۳۱۵	۳۳۹۰
۱۳۹۹-۱۴۰۰	۲۱۱۸	۳۰۰	۲۴۱۸
۱۴۰۰-۰۱	۲۲۶۰	۳۰۱	۲۵۶۱
مجموع			۲۷۵۲۵ (نفرسال)

کرد. همچنین بر اساس گزارش عملکرد بنیاد ملی نخبگان در سال ۱۴۰۱، نمودار شماره (۱)، توزیع دانشجویان در ده رشته برتر را نشان می‌دهد.

این آمار حاکی از آن است که در حدود یک‌دهم درصد از جامعه دانشجویی و طلاب در این برنامه به عنوان جامعه مخاطب شناسایی و از تسهیلات بهره‌مند شده‌اند. از مهم‌ترین نتایج اجرای برنامه‌های مذکور، می‌توان به افزایش تعداد مشمولان، گسترش بیشتر دامنه پشتیبانی در سراسر کشور، ارائه خدمات مورد نیاز برای انجام فعالیت‌های علمی فردی، گروهی و ترویج فرهنگ کار و تلاش به‌جای ایجاد توقع اشاره

نمودار ۱. توزیع فراوانی دانشجویان مستعد تحصیلی طی چهار سال اخیر (۱۳۹۷-۱۴۰۰)

(Performance report of the National Elite Foundation in the field of talents and future, 2022)

روش‌شناسی پژوهش

(Aqili & Khojasteh Bagherzadeh, 2022).

یافته‌ها

در این بخش از پژوهش، به بررسی و ارزیابی راهکارهای مطلوب بر اساس روش تحقیق اشاره شده، تحلیل‌ها در دو دسته کلی، کمی و کیفی انجام شدند و از این طریق آسیب‌های موردنظر در همین دو دسته برشمرده شدند.

تحلیل کمی

در ابتدا هر یک از برنامه‌های طرح شهید وزوایی به لحاظ محتوایی توصیف شدند، سپس داده‌های کمی از نظر توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. میانگین وضع موجود و وضع مطلوب طرح شهید وزوایی شامل شناسایی، حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری در جدول شماره (۱) نشان داده شده است. همان‌گونه که پیداست میانگین هر دو مرحله برای بررسی وضعیت موجود و مطلوب بالاتر از عدد ۳ است. نتایج حاصل از آزمون مقایسه میانگین دو نمونه زوج شده نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۵ درصد وجود تفاوت بین وضع موجود و وضع مطلوب شناسایی، حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری تأیید می‌شود. به عبارتی دیگر تفاوت بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب طرح شهید وزوایی در هر دو مرحله وجود دارد.

با توجه به اینکه این پژوهش در صدد ارزیابی رویکردهای جاری بنیاد ملی نخبگان در «شناسایی، هدایت و اثرگذاری دانشجویان مستعد برتر کشور» و ارائه راهکارهای مطلوب است، از نظر هدف، این تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد زیرا یافته‌های آن در اختیار تصمیم‌گیرندگان قرار خواهد گرفت. از سوی دیگر از لحاظ روش تحقیق به علت به کارگیری روش‌های کمی و کیفی به صورت ترکیبی یا آمیخته است. جامعه آماری این پژوهش، برای قسمت مصاحبه شامل ۲۴ نفر از استعدادهای برتر علمی کشور که از طرح شهید وزوایی استفاده کردند و از نزدیک فرایندهای در حال اجرا در حوزه شناسایی، حمایت و توانمندسازی و جذب و نگهداری را در بنیاد ملی نخبگان درک و یا فرایندهای مورد نظر بنیاد بر روی آنان انجام داده و برای قسمت پرسشنامه از ۵۰ نفر استفاده شده است. همچنین به منظور گردآوری داده‌ها در حوزه کمی از پرسشنامه و در حوزه کیفی از مصاحبه و برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از نرم‌افزار اسپاس و تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. تحلیل مضمون یکی از شیوه‌های متداول تحلیل محتوا و روشی برای تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه است. به نظر پژوهشگران، تحلیل تم، نخستین روش تحلیل کیفی است که پژوهشگران باید فرا بگیرند زیرا این روش مهارت‌های اصلی که برای اجرای بسیاری از روش‌های دیگر تحلیل کیفی لازم است را فراهم می‌آورد (Kalij).

جدول ۲. آزمون مقایسه میانگین وضع موجود و وضع مطلوب نظام سیاست‌گذاری نخبگانی بر اساس طرح شهید وزوایی به تفکیک مراحل

سیگما	درجه آزادی	آماره T	انحراف معیار	میانگین	گویه
۰/۰۰	۲۷۹	-۲۲/۴۵۲	۰/۶۳۹	۳/۵۷	وضع موجود شناسایی
			۰/۹۰۸	۳/۹۸	وضع مطلوب شناسایی
۰/۰۰	۲۷۹	-۱۹/۰۲۸	۰/۸۶۲	۳/۱۸	وضع موجود حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری
			۰/۶۱۶	۳/۸۹	وضع مطلوب حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری

مضمون اصلی ۱: شناسایی نخبگان

اولین و مهم‌ترین مرحله فرایند نخبه‌پروری را باید در چگونگی شناسایی و رصد افراد و جوانان دانشگاهی و حوزوی دانست. به عبارتی دیگر مرحله شناسایی، به جست‌وجوی دقیق و درست شخصی است که در فرایند مورد نظر قرار می‌گیرد. اگر تشخیص و شناسایی جامع و صحیح نسبت به شایستگی‌ها و توانمندی‌های فرد صورت گیرد، سرمایه‌گذاری، تربیت معنوی، رشد و پرورش تخصصی - سیاسی نخبگان تضمین می‌شود. بر اساس یافته‌های پژوهش، بنیاد ملی نخبگان در شرایط فعلی، از هر دو رویکرد منفعلانه (کمی) و فعالانه

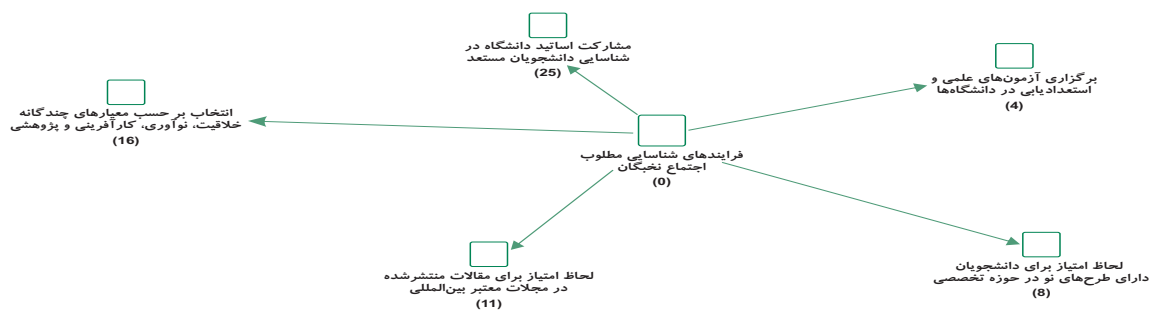
تحلیل کیفی

در پژوهش حاضر، واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری به شیوه تحلیل مضمون بودند. در مرحله کدگذاری محوری، رونوشت مصاحبه‌ها برای یافتن مضمون‌های اصلی و فرعی به طور منظم مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به یافته‌های این پژوهش، مضامین مسائل اصلی فرایند ارزیابی طرح شهید وزوایی شامل دو فرایند شناسایی، حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری است که در ادامه تشریح می‌شوند.

علمی معتبر، مشارکت استادان دانشگاهی در شناسایی دانشجویان مستعد، از لحاظ امتیاز برای دانشجویان با ایده‌های نو و مناسب با نیاز جامعه در حوزه تخصصی خویش، برگزاری آزمون‌های علمی و استعدادیابی، انتخاب بر حسب معیارهای چندگانه خلاقیت، نوآوری، کارآفرینی و پژوهش و افزودن سایر فعالیت‌های مورد تأیید نخبگانی می‌تواند به طور مطلوب به شناسایی استعداد‌های برتر بپردازد.

(کیفی) برای شناسایی استعداد‌های برتر استفاده می‌کند. نتایج حاصل از مصاحبه نشان داده است مصاحبه‌شوندگان برای شناسایی مطلوب اجتماع نخبگانی (نخبه‌گزینی) در حوزه دانشجویی بنیاد ملی نخبگان پیشنهادهایی ارائه کردند. از نظر مصاحبه‌شوندگان، بنیاد با تغییر امتیاز سنج‌های شناسایی و حمایت از دانشجویان استعداد برتر از قبیل معدل، مقاله، رویدادهای مورد تأیید بنیاد، اختراعات، افتخارهای نخبگانی و طرح‌های پژوهشی، از لحاظ امتیاز بالاتر برای مقاله‌های

نمودار ۲. فرایندهای شناسایی مطلوب اجتماع نخبگانی

دنیا برای پذیرش دانشجو در نظر می‌گیرند (کد ۱۰).

مضمون فرعی ۲: انتخاب بر حسب معیارهای چندگانه خلاقیت، نوآوری، کارآفرینی و پژوهش

یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید: به نظر من شناسایی دانشجویان «فقط با در نظر گرفتن معدل و تعداد مقاله‌ها روش چندان مطلوبی نیست. به دلیل اینکه تعداد مقاله‌های چاپ‌شده در گرایش‌های مختلف (حتی در رشته‌ای مشخص مانند فیزیک) متفاوت است، بنابراین تعداد مقاله‌ها باید بنا به گرایش مربوط سنجیده شود (کد ۱۰).

یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید با توجه به اینکه اصلی‌ترین و فقط عامل و معیار مقایسه دانشجویان معدل آنهاست و به دلیل اینکه این عامل با توجه به دانشگاه‌ها متغیر است معیار ثابت و قابل اکتفایی نیست (کد ۱۸).

چنانچه از نظر یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان «شاخص‌هایی همچون امتیازهای علمی، آموزشی و سایر فعالیت‌های فرهنگی، علمی و اجتماعی فقط تعیین‌کننده استعداد برتر و نخبگی فرد نیست، بنابراین لازم است سنج‌های فعلی شناسایی و حمایت از استعداد‌های برتر دانشجویی مورد بازبینی قرار گیرد و در کنار فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، موضوع‌های خلاقیت، نوآوری، حل مسئله، رهبری، کارگروهمی و اقدام‌های اثربخشی استعداد‌های برتر در حوزه‌های تخصصی بیشتر مورد توجه قرار گیرد، با این روش توقع‌آفرینی استعداد‌های برتر هم کاهش می‌یابد، منجر به تبدیل شدن استعدادها از حالت نهفته به حالت شکوفایی می‌شود (کد ۳۰).

مضمون فرعی ۱: مشارکت استادان دانشگاه در شناسایی دانشجویان مستعد

یافته‌های پژوهش نشان داد یکی از مؤلفه‌های بسیار مهم از نظر جامعه پژوهش در حالت مطلوب، نقش استادان دانشگاه در امر شناسایی استعداد‌های برتر است. چنانچه یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید: «به نظر بنده، از آنجایی که استادان دانشگاه‌ها، به عنوان مدرس با دانشجویان تعامل‌های علمی فراوانی دارند، می‌توانند به راحتی و به درستی در غربالگری دانشجویان باهوش، کاربلد و آینده‌دار کمک شایانی کنند زیرا امکان دارد دانشجویی با معدل بالا یا مقام علمی و پژوهشی خاصی نباشند ولی از هوش و انگیزه بالایی برخوردار باشند که در صورت حمایت و هدایت برنامه‌ریزی شده می‌توانند در حل مسائل علمی کشور بسیار مؤثر باشند؛ بنابراین از همه استادان دانشگاه‌ها درخواست شود تا دست کم ۲ دانشجوی مستعد و باهوش را به بنیاد ملی نخبگان معرفی کند تا این دانشجویان در مسیر درست علمی و پژوهشی قرار گیرند و با حمایت‌های مالی و شغلی بنیاد ملی نخبگان، به بازوهای قدرتمند علمی تبدیل شوند (کد ۳۰). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان نیز به اهمیت این مقوله در شناسایی استعداد‌های برتر اشاره کرد (کد ۲۶) برای انتخاب دانشجوی مستعد می‌توان از «تمام» استادان دانشکده مربوط نظرسنجی کرد، به دلیل اینکه این انتخاب در هر سال فقط یکبار اتفاق می‌افتد، بنابراین نباید کار چندان دشواری باشد. این نظرسنجی می‌تواند در قالب جلسه‌ای بین استادان دانشکده و یا در قالب پرسشنامه باشد و در نهایت با رأی‌گیری به نتیجه منصفانه منجر شود. می‌توان از روش‌های ارزیابی کمک گرفت که دانشگاه‌های معتبر

مضمون فرعی ۳: برگزاری آزمون‌های علمی و استعدادیابی

یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «برای شناسایی فرد با استعداد می‌توانیم با برگزاری مسابقه‌های علمی در حوزه تخصصی افراد مستعد را شناسایی کرد یا از دانشگاه‌ها برای شناسایی دانشجویان با استعداد کمک گرفت و به نوعی الزام یا قانونی به کار گرفت که دانشگاه‌ها در اجرای روند شناسایی کمک کنند. بیشتر دانشجویان از طرح‌های حمایتی بنیاد به درستی اطلاع ندارند و می‌توانیم از طریق اطلاع‌رسانی مناسب از دانشگاه‌ها، افراد با استعداد را شناسایی کرد (کد ۲۶).

برای شناسایی مطلوب و نخبه‌گزینی از طریق شناسایی و بررسی دوره تحصیلات قبلی و فعلی در دانشگاه و از طریق برگزاری همه ساله آزمون‌ها و استعدادیابی در حوزه دانشگاه (در سراسر دانشگاه‌های کشور) مطرح باشد. ایجاد سایت یا مؤسسه‌ای در سراسر نقاط کشور که دانشجویان تمامی رشته‌ها، طرح‌های اختراعی و پژوهشی خود را به راحتی پیشنهاد دهند و با بررسی این موردها دانشجویان فعال و نخبه را می‌توان شناسایی و از مهارت‌ها و استعدادهای آنها بهره‌مند شد. این طرح باعث انگیزش همه دانشجویان و فعال شدن ذهن آنها برای تفکر و طراحی ایده‌های جدید به منظور اختراع و پژوهش و در نتیجه پیشرفت کشورمان می‌شود (کد ۲۲). یکی از مصاحبه‌شوندگان در اهمیت این مؤلفه می‌گوید «از نظر من، روش فعلی مناسب است، ثبت مدارک در سامانه سینا و بررسی پرونده طبق ادعای دانشجو و سپس راستی‌آزمایی و در انتها اعلام نتیجه، فقط اینکه می‌تواند این پروسه از یک بار در سال به دو بار افزایش یابد (یکی تیر و دیگری بهمن) که پذیرفته‌شدگان بهمن به نسبت از تسهیلات کمتری بتوانند استفاده کنند ولی کارشان تا حد امکان با حمایت‌ها راه بیفتد و معطل سال بعد نمانند. بدیهی است پذیرفته‌شدگان بهمن مثل پذیرفته‌شدگان فراخوان اول فرصت یک ساله نخواهند داشت و فرصت استفاده آنان از تسهیلات ۶ ماه می‌شود (کد ۳۵).

مضمون فرعی ۴: از لحاظ امتیاز برای دانشجویان با طرح و ایده‌های نو

از نظر جامعه پژوهش یکی از روش‌های شناسایی فرد نخبه این است که بتواند طرح یا ایده‌ای نو در راستای رفع مشکلات جامعه داشته باشد. چنانچه یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «فرد نخبه کسی است که با نوآوری و شکوفایی استعدادهایش می‌تواند کارها را بهتر انجام دهد و قدم مؤثری برای رفع مشکلات بردارد» (کد ۱۵). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «برنامه‌هایی که برای شناسایی تدوین شده است باید دانشجویانی در اولویت قرار بگیرند که ایده و طرحی برای حل مشکلات حوزه‌ای

داشته باشند که تحصیل می‌کنند و این ایده را صاحب‌نظران هر رشته بررسی می‌کنند و کارآمدی آن ارزیابی می‌شود. در کل باید با استفاده از مصاحبه یا شیوه‌های دیگر میزان دغدغه دانشجویان هم ارزیابی شود و امتیازی برای آن لحاظ کرد» (کد ۳). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «در حال حاضر تقریباً مرحله شناسایی استعدادها برتر در بنیاد به خوبی انجام می‌شود. به نظر من بیشترین تمرکز برای شناسایی باید روی محتواهای جدیدی باشد که فرد مورد گزینش ایجاد کرده است» (کد ۲۱). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «روش‌های موجود مورد استفاده بنیاد ملی نخبگان از جمله توجه به معدل و مقاله‌ها و ... روش‌های خوب و مناسبی‌اند». «به نظر بنده توجه به خلاق و نوآوری بودن دانشجویان و نیز میل و اشتیاق آنان برای فعالیت در راستای کمک به پیشرفت و تعالی کشور نیز می‌تواند هنگام ثبت‌نام با تهیه پرسشنامه‌های مخصوصی اعمال شود تا افراد صاحب ایده و خلاقیت بیشتری از حمایت‌های بنیاد بهره‌مند شوند» (کد ۵).

یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در شناسایی استعدادها برتر به این موارد تأکید می‌کند: دادن امتیاز بیشتر به موضوع‌های خلاقیت، نوآوری، بومی‌سازی محصولات وارداتی، مورد توجه قرار گرفتن اقدام‌های اثربخشی استعدادها برتر در حوزه‌های تخصصی و اولویت قرار گرفتن ایده‌ها و طرح‌های مناسب برای حل مشکلات حوزه‌ای که تحصیل می‌کنند (کد ۱۵).

مضمون فرعی ۵: لحاظ امتیاز بیشتر برای مقالات منتشر شده در مجلات معتبر بین‌المللی

یکی از عوامل مؤثر برای شناسایی مطلوب فرد با استعداد از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، چاپ مقاله‌های علمی معتبر است. در این زمینه از جمله (کد ۱) بیان داشت بنیاد برای شناسایی استعدادها برتر از روش‌هایی چون امتیازدهی به مقاله‌های منتشر شده بر اساس رتبه‌بندی جی‌سی‌آر^۱ استفاده کند و از رتبه‌بندی اس‌جی‌آر^۲ استفاده نکند؛ در نظر گرفتن امتیاز بیشتر برای مقاله‌های چاپ‌شده در مجله‌ها با آی‌اف^۳ بالاتر، امتیازدهی به مقاله‌های پراستناد، امتیازدهی به داوری مقاله‌های بین‌المللی، امتیازدهی به شاخص اچ^۴ پژوهشگر، طرح‌های پژوهشی ثبت‌شده از جمله تی‌آرال^۵، ثبت اختراع‌های داخلی یا خارجی (کد ۱).

از نظر مصاحبه‌شوندگان اعتبار علمی و پیشینه علمی فرد مستعد مؤلف‌های مطلوب برای شناسایی استعدادها برتر محسوب می‌شود.

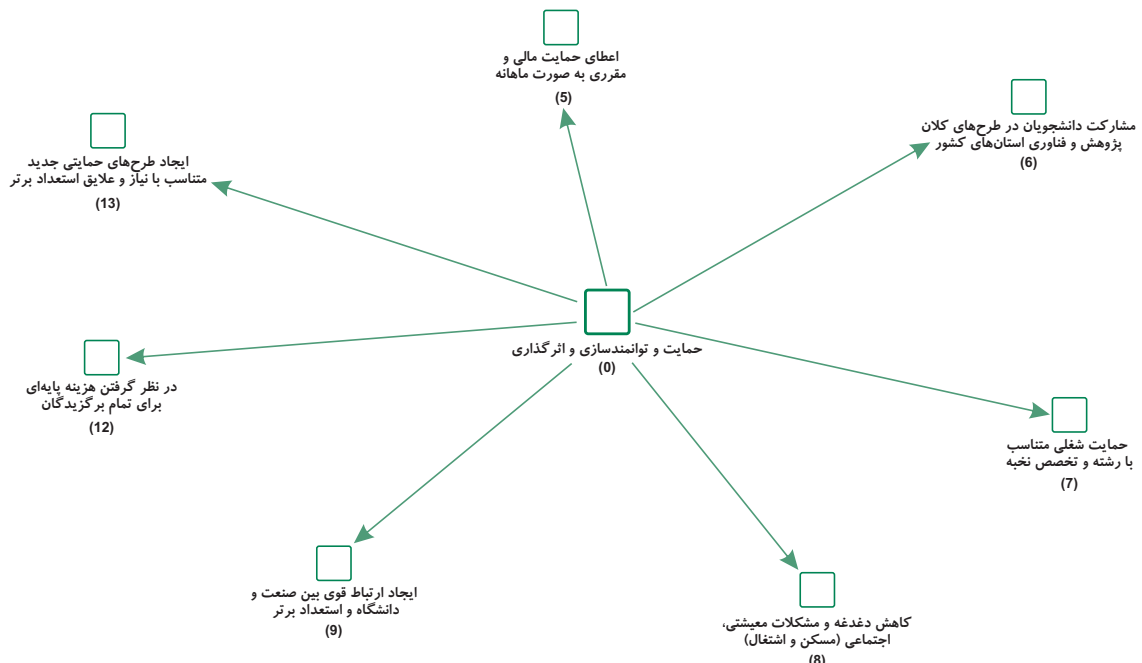
1. JCR
2. SJR
3. IF
4. H
5. TRL

در شرایط مطلوب می‌تواند برای حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری استعداد‌های برتر از روش‌هایی چون اعطای حمایت مالی و مقرری به طور ماهانه، حمایت شغلی متناسب با رشته و تخصص استعداد‌های برتر (بورس شغلی)، ایجاد ارتباط قوی بین صنعت، دانشگاه و استعداد‌های برتر، کاهش دغدغه‌ها و مشکلات معیشتی و اجتماعی استعداد‌های برتر (از قبیل مسکن و اشتغال)، در نظر گرفتن هزینه پایه‌ای برای تمام برگزیدگان، ایجاد طرح‌های حمایتی جدید متناسب با نیازهای استعداد‌های برتر و مشارکت دانشجویان در طرح‌های کلان پژوهشی و فناوری استان‌های کشور استفاده کند. نمودار (۳) بیانگر روش‌های مطلوب بنیاد ملی نخبگان در شرایط مطلوب برای حمایت و توانمندسازی است.

یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید دانشجویانی که از طریق معدل و چاپ مقاله‌ها در مجله‌های معتبر بین‌المللی و ... دارای امتیازهای نخبگی شده‌اند از لحاظ علم تئوری، تلاش و پشتکار در سطح عالی قرار دارند. یکی از مصاحبه‌شوندگان اعتبار علمی و پیشینه علمی فرد مستعد را مهم دانست «داشتن پیشینه علمی مناسب مهم است و فرد نخبه باید در یک یا چند طرح پژوهشی همکاری داشته باشد و در پروسه انتشار مقاله‌های علمی در سطح بین‌المللی مشارکت داشته باشد (کد ۲۸).

مضمون اصلی ۲: حمایت، توانمندسازی و اثرگذاری

یافته‌های حاصل از مصاحبه نشان داده است بنیاد ملی نخبگان

نمودار ۳. حمایت و توانمندسازی مطلوب از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان

از مصاحبه‌شوندگان «تضمین شغل و ایجاد مسکن از اول شروع فعالیت دانشجویان مستعد محکم‌ترین مؤلفه برای توانمندسازی نخبگان است. در شرایط فعلی کشور، با وجود شرایط نامطلوب اقتصادی و گرانی‌ها، مؤثرترین راه برای حفظ منابع انسانی و مستعد کشور حمایت‌های مالی است. با حل نیازهای اولیه فرد نخبه راه برای رشد و شکوفایی ایده‌های فکری و عملی باز می‌شود (کد ۱۱). «هرچند حمایت‌های مالی و جوایز تحصیلی با کم کردن دغدغه‌های مالی دانشجویان زمینه تمرکز بالاتر اینان را فراهم می‌کند اما از نظر بنده ایجاد بسترهای مناسب برای فعالیت‌های عملی، کسب تجربه و ارتباط مستقیم و کاری دانشجویان با سرآمدان رشته خود می‌تواند زمینه بیشتری را در راستای ترسیم آینده موفق‌تر برای دانشجویان فراهم کند (کد ۱۳). «بنیاد می‌تواند برای حمایت نخبگان پرداخت

مضمون فرعی ۱: اعطای حمایت مالی به صورت ماهانه:

از نظر مصاحبه‌شوندگان، حمایت مالی یکی از روش‌های مطلوب برای توانمندسازی نخبگان و استعداد‌های برتر است. حمایت مالی موجب افزایش تمرکز و زمینه‌سازی برای ایجاد بسترهای مناسب برای فعالیت‌های علمی می‌شود. چنانچه یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید: «بی‌شک حمایت‌های مالی مناسب و چشمگیر در دوران دانشجویی می‌تواند نقش فزاینده‌ای در توانمندسازی دانشجویان نخبه داشته باشد. اگر فرد نخبه دغدغه مالی در حین تحصیل و شغلی پس از اتمام دوران تحصیلات نداشته باشد باعث شکوفایی و توانمندسازی فرد مستعد خواهد شد» (کد ۶). از نظر یکی

مضمون فرعی ۳: ایجاد ارتباط قوی بین صنعت، دانشگاه استعدادهای برتر

امروزه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان، بهبود اقتصادی و اجتماعی جامعه را به استحکام پیوند میان دانشگاه، صنعت و جامعه نسبت می‌دهند. بنابراین لازم است بر برنامه‌های بنیاد توجه و دقت بیشتری اعمال شود (Janavi, Moradi & Pakzad, 2020). در این زمینه یکی از مصاحبه‌شوندگان ایجاد مراکز آموزش عملی برای توانمندتر شدن دانشجویان مستعد یا عقد قرارداد با مراکز صنعتی یا تولیدی مدرن برای توانمند کردن نخبگان و ایجاد و گسترش بورس‌های شغلی و تحصیلی را مطرح می‌کند (کد ۷). از نظر مصاحبه‌شونده دیگری از امکانات و قابلیت‌های بنیاد نخبگان، برگزاری بازدیدهای علمی می‌تواند باشد، این بازدیدها می‌تواند به طور استانی و کشوری برگزار شود. بازدیدهای علمی از شرکت‌ها و صنایع برای آشنایی رودررو با مشکلات صنایع صورت گیرد، از آنجایی که اهداف ریشه در نیازها دارد، با آشنایی رودرروی استعدادهای برتر با مشکلات و درک واقعی از تأثیرگذاری حل مشکلات صنعتی، موجب ایجاد انگیزه و امکان بهره‌وری از نخبگان را فراهم می‌کند (کد ۳۰).

از نظر مصاحبه‌شوندگان یکی از حمایت‌های مناسب بنیاد برای استعدادهای برتر می‌تواند زمینه‌سازی برای برقراری ارتباط قوی و مؤثر بین صنعت، دانشگاه و استعدادهای برتر باشد. چنانچه یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید: ارتباط قوی بین صنعت و دانشگاه یکی از مهم‌ترین حمایت‌های بنیاد است. ایجاد رشته‌های جدید متناسب با نیازهای صنعت، حمایت همه‌جانبه از دانشجویان و استادان، ایجاد بورس‌های تحصیلی و تأکید بر لزوم به‌کارگیری استعدادهای برتر می‌تواند مهم باشد (کد ۳۲). مشاهده‌های پژوهشگر نشان می‌دهد بنیاد ملی نخبگان با همکاری بنیادهای نخبگان استانی و سایر دستگاه‌ها اقدام‌های ارزشمندی در این راستا برداشته است.

مضمون فرعی ۴: کاهش دغدغه‌ها و مشکلات معیشتی و اجتماعی استعدادهای برتر (از قبیل مسکن و اشتغال)

یکی از حمایت‌های مطلوب بنیاد نخبگان از نظر مصاحبه‌شوندگان، ایجاد امکانات لازم برای پژوهش دانشجویان است. «ایجاد امکانات لازم برای پژوهش دانشجویان می‌تواند یکی از حمایت‌ها برای استعدادهای برتر باشد. ایجاد فرصت برای استادان دانشگاه به منظور پیشبرد ایده‌های پژوهشی مهم است (کد ۲۲). «با توجه به دغدغه‌های فراوان زندگی دانشجویان و جوانان، دست کم شرایط لازم برای اینکه نخبگان و استعدادهای برتر بتوانند با تمرکز کافی روی فعالیت‌های علمی، پژوهشی و آموزشی خود وقت بگذارند (مانند مسکن و اشتغال و...)» (کد ۳۳).

تسهیلات به طور ماهانه و منظم انجام دهد، این در حالی است که بنیاد در حاضر تسهیلات مستمر برگزیدگان را بعد از انجام فعالیت‌های نخبگانی و در پایان هر ترم واریز می‌کند و با توجه به شرایط اقتصادی جامعه حمایت مالی به صورت ماهانه از فرد با استعداد می‌تواند نقش به‌سزایی در پیشرفت او داشته باشد (کد ۲۶).

آموزش‌های جدید در حوزه‌هایی نظیر کارآفرینی و مدیریت با استادان مطرح و هزینه پایین بیش از این تشکیل و علاوه بر این، میزان حمایت مالی از نخبگان نیز با توجه به شرایط اقتصادی افزایش داده شود (کد ۵).

مضمون فرعی ۲: حمایت شغلی متناسب با رشته و تخصص استعدادهای برتر

از نظر مصاحبه‌شوندگان در زمینه حمایت و توانمندسازی نخبگان و استعدادهای برتر، حمایت شغلی مناسب با رشته و تخصص استعدادهای برتر است. چنانچه یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید: «شرایط و خصوصیت حرفه نقش مهمی بر جذب نخبگان در شرکت یا سازمان دارد. فردی که شغلی دارد و با آن شغل احساس مفید بودن، ارزشمندی و شایستگی می‌کند، موجب پویایی فرد می‌شود و اینکه فرد نخبه تمام توان، هوش و استعداد خود را برای پیشرفت سازمان به کار می‌گیرد. شغل خوب و مناسب با تخصص، توان و هوش فرد نخبه باعث ایجاد دلگرمی می‌شود و از نظر من مؤلفه بسیار مهمی در جذب نخبه است» (کد ۹). چنانچه یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید «بعد از شناسایی استعداد برتر باید مسائلی در زمینه تخصصی فرد پیش روی او قرار گیرد و تضمین داده شود که در صوت موفقیت در آنها می‌تواند در زمینه تخصصی‌اش به‌کارگیری شود» (کد ۲۱). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان در مورد اهمیت طرح شهید وزوایی چنین می‌گوید «روش‌های موجود در شیوه‌نامه جایزه شهید وزوایی کافی است، فقط اینکه تنوع دوره‌ها و پژوهانه مالی آن را افزایش دهند. به عنوان مثال دوره‌های تخصصی، دوره کارآفرینی و... با سقف اعتبار بیشتری به دانشجویان تخصیص داده شود. در قبال گذراندن دوره بنیاد بتواند از طرف مطالبه کند یعنی از او بخواهد این دوره‌ای را که گذرانده‌ای به ازای آموزش هر ساعت یک امتیاز نخبگی به تو اضافه می‌شود. این سبب شده تا نخبگان خود به آموزگاران خود تبدیل شوند و خودکفایی بنیاد در حوزه آموزش‌های تخصصی به مرور اتفاق بیفتد (کد ۳۵).

یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان بیان می‌کند: حمایت از استعدادهای برتر فقط نباید محدود به ارائه تسهیلات مختلف شود بلکه باید در کنار تسهیلات، استفاده بهینه از توان نخبگانی کشور برای حل مسائل واقعی صنعت و توانمندسازی افراد با استعداد در رشته‌های تخصصی خویش، برنامه‌ها و طرح‌های جامع و مناسب ارائه شود (کد ۹).

مضمون فرعی ۵: ایجاد طرح‌های حمایتی جدید متناسب با نیازهای استعداد‌های برتر

یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه می‌گوید: حقوق یا مستمری دانشجویی طرح خوبی است ولی آن چیزی که در دانشگاه‌ها اتفاق می‌افتد برخلاف انتظارهاست. برای مثال دانشجو به عنوان کارمندی فرض می‌شود که باید کارهای سطح پایین و بسیار ابتدایی انجام دهد تا دانشگاه میزان ساعت فعالیت او را با منت بدهد، در حالی که اگر برای کسب تجربه باشد و در حوزه‌های تخصصی به کار گرفته شود خیلی بهتر است (کد ۴). یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید انتظار پرداخت تسهیلات در قبال فعالیت‌های نخبگانی در دانشگاه باعث می‌شود بخشی از برگزیدگان نسبت به دریافت حمایت‌های بنیاد تمایل نشان ندهند و در این راستا می‌توان با افزایش فعالیت‌های نخبگانی و نظرخواهی از برگزیدگان درباره انجام فعالیت‌ها در قبال حمایت، این کمبود را برطرف کرد (کد ۲۸).

از نظر مصاحبه‌شونده دیگر، نظرخواهی از دانشجویان برتر بابت روش‌های حمایتی از آنها، افزایش طرح‌های حمایتی از اختراع‌ها، ایجاد پژوهانه‌های مختلف کارآفرینی، پژوهشی، مهارت‌افزایی و افزایش طرح‌های مطالعاتی در داخل و خارج از کشور برای رفع کمبودها و مسائل اولویت‌دار کشور و ... می‌تواند بیشتر مؤثر باشد (کد ۲۲).

مضمون فرعی ۶: در نظر گرفتن هزینه پایه‌ای برای تمام برگزیدگان

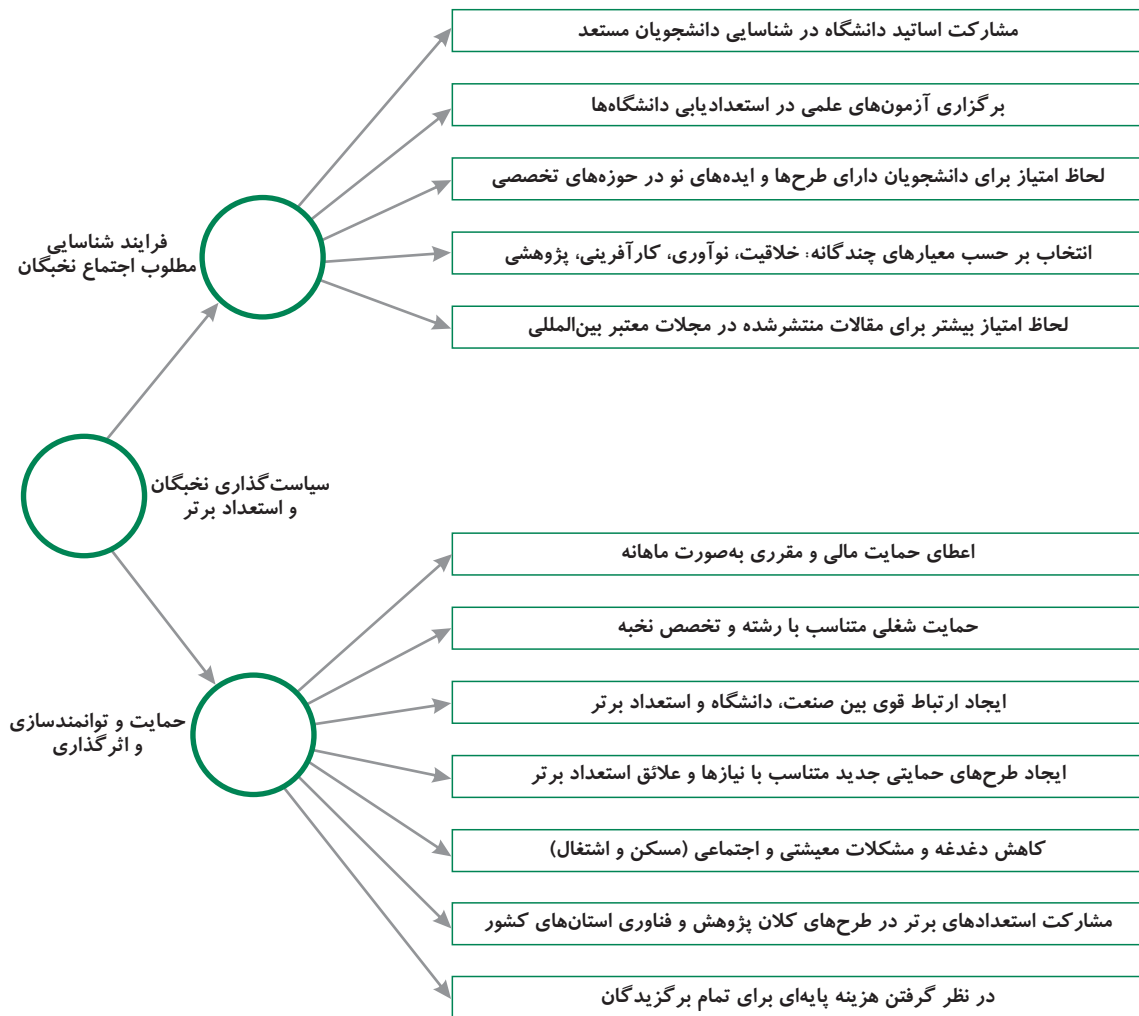
به نظرم بهترین حمایت، حمایتی است که در قبال انجام وظیفه صورت می‌گیرد. بهتر است هزینه پایه‌ای (بدون انتخاب فعالیت‌های دستیاری آموزشی، دستیاری پژوهشی یا ...) به تمام برگزیدگان طی همان سال برگزیدگی اعطا شود و به ازای انجام فعالیت‌ها (مانند دستیاری آموزشی یا ...)، هزینه اضافه‌تری بدهند. به عنوان مثال X تومان به تمام برگزیدگان بنیاد ملی نخبگان در همان سال برگزیدگی و به برگزیدگانی که در همان سال برگزیدگی، یکی از فعالیت‌ها (دستیاری آموزشی یا ...) را انتخاب می‌کنند، X+Y تومان در همان سال برگزیدگی اعطا شود. برگزیده به این صورت، X تومان را به ازای فعالیت‌ها و سوابقی که داشته (معدل بالا، داشتن مقاله و ...) دریافت می‌کند و Y تومان را به خاطر فعالیتی که انجام می‌دهد (دستیار آموزشی یا ...) دریافت می‌کند. سایر حمایت‌ها مانند بیمه تکمیلی و ... نیز همچنان وجود داشته باشند (کد ۱۲). جایزه‌های تحصیلی در قالب آموزش یا پژوهشی در برخی از رشته‌های تحصیلی سودمند است ولی برای رشته‌های فنی و مهندسی باید دانشجو در محیط اصلی شغلی قرار بگیرد تا بتواند به دانش و مهارت‌های خود بیفزاید تا استعداد برتر علاوه بر تئوری از نظر عملی نیز نسبت به سایر افراد

برتری داشته باشد (کد ۱۵). حمایت‌های مالی بنیاد فقط بر اساس انتخاب دانشجو به عنوان نخبه به او داده شود. به عنوان مثال بسیاری از فعالیت‌های انجام‌شده دانشجوی نخبه برای گرفتن حمایت مالی از بنیاد به اجبار صورت می‌گیرد و مزیت چندانی هم برای فرد نخبه و دیگران ندارد (کد ۱۰).

مضمون فرعی ۷: مشارکت دانشجویان در طرح‌های کلان پژوهشی و فناوری استان‌های کشور

طرح‌های عملی تمام فعالیت‌های دانشجویان و علم‌آموزان در راستای علمی زمانی می‌تواند شیرین و اثربخش باشد که منجر به نتیجه عملی و واقعی شود و فرد نخبه بتواند مفید بودن خود برای کشور را ببیند. از جمله طرح‌هایی که می‌توان به این امر کمک کند طرح مشارکت دانشجویان در کارهای تحقیقاتی و توسعه‌ای واقعی در حال انجام در شرکت‌های دانش‌بنیان و اداره‌ها است. همچنین پس از اتمام تحصیل نیز باید طرح‌هایی برای اشتغال مناسب و در حد نخبگی برای نخبگان فراهم شود (طرح‌هایی نظیر طرح جذب اما با ظرفیت‌های بالاتر) (کد ۱۳). طرح‌هایی که به حوزه علوم انسانی و علوم پایه توجه ویژه‌ای داشته باشد یا متخصص این حوزه‌ها باشد. بی‌شک این حوزه‌های علمی سرمایه‌گذاری مطمئن برای آینده و پیشرفت کشورند. به عنوان مثال صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور برای حوزه‌های ذکر شده پژوهانه‌های پژوهشی (پژوهانه بنیان، پژوهانه میثاق) ویژه‌ای معرفی کرده است که می‌توان آنها را به دانشجویان نیز تعمیم داد (کد ۶).

طرح‌هایی برای رفع چالش‌های فقدان وابستگی به بقیه کشورها و بحران‌های پیش رو (حل مشکلات محیط زیست و بحران کم‌آبی، تولید محصولات دوستدار محیط زیست به‌خصوص در زمینه کاهش زباله یا فناوری‌های نوین برای جمع‌آوری و ذخیره آب) ایجاد شود. یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان معرفی استعداد‌های برتر برای عضویت در طرح‌های کلان پژوهشی و فناوری استان‌های کشور در بازه‌های زمانی مناسب را بیان می‌کند (کد ۱۷). بر اساس یافته‌های حاصل از مصاحبه، الگوی مطلوب برای سیاست‌گذاری نخبگان را می‌توان این‌گونه طراحی کرد.

شکل ۱. مدل سیاست گذاری نخبگان در وضعیت مطلوب بر اساس یافته‌های حاصل از مصاحبه

بنابراین بنیاد ملی نخبگان در راستای اجرایی‌سازی سند راهبردی کشور در امور نخبگان و مطابق راهبردهای کلان آن از قبیل استقرار نظام شناسایی و هدایت اجتماع‌های نخبگانی، توانمندسازی اجتماع‌های نخبگانی در چارچوب گفت‌وگوهای اسلامی ایرانی، زمینه‌سازی برای اثرگذاری اجتماع‌های نخبگانی در جامعه، ارتقای نظام سیاست‌گذاری و مدیریت امور نخبگان و توسعه زیرساخت‌های فرهنگی پژوهشی و اطلاع‌رسانی مرتبط با نظام نخبگانی از سند مذکور از سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ اقدام به اجرای برنامه جدید پشتیبانی از دانشجویان مستعد تحصیلی کشور کرده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد میزان رضایت جامعه پژوهش از برنامه‌های بنیاد در طرح شهید زوایی در سطح متوسط است و بنیاد ملی نخبگان در حوزه شناسایی نخبگان و استعدادها برتر بیشتر معیارهای کمی گرایانه (شاخص‌های آموزشی؛ معدل دوره‌های تحصیلی برای دانشجویان و پژوهشی (تعداد مقاله‌ها) را مدنظر قرار می‌دهد که نیاز است معیارهای کیفی را بیشتر مورد توجه قرار دهد.

بحث

یکی از الزام‌های توسعه علمی کشور توانمندسازی اجتماع‌های نخبگانی در کشور است، توسعه علمی زمانی شکل می‌گیرد که کارکردهای نهادهای علمی به عنوان بخشی از ارزش‌های فرهنگی تبدیل شود و به طور هماهنگ رفتار کنند، در این راستا نظام و اجتماع نخبگانی نقش مهمی برای رسیدن به توسعه علمی دارند. دانشگاه‌ها نیز به عنوان یکی از مؤلفه‌های نظام نخبگانی لازم است در برنامه‌هایی نقش ایفا کنند که بنیاد اجرا می‌کند.

بنیاد ملی نخبگان که اصول، مینایش و راهبردهایش مبتنی است بر توسعه دایره نخبگی، بر اساس اقدام‌های تکلیفی سند راهبردی کشور در امور نخبگان با کمک سایر نهادهای کشور، تسهیلات متنوعی را برای اقشار مختلف اجتماع نخبگانی در سطوح مختلف فراهم آورده است. شناسایی هدایت، توانمندسازی، جذب و به کارگیری، زمینه‌سازی برای اثرگذاری و نیز تکریم و الگوسازی از مؤلفه‌های مسیر نخبگانی است و

نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر ارزیابی اثربخشی رویکردهای بنیاد ملی نخبگان در ارائه تسهیلات به استعداد‌های برتر دانشجویی بوده است. بر اساس مطالعات صورت گرفته در زمینه سیاست‌گذاری نخبگان، با توجه به اینکه چارچوب نهادی به لحاظ ویژگی‌ها و قابلیت‌های تحلیلی خود از سازگاری‌های بالایی با سیاست‌گذاری نخبگان برخوردار است. بنابراین در پژوهش حاضر نقش مدل نهادی در این پژوهش برجسته بوده است. مدل نهادی از جمله مدل‌های سنتی مورد استفاده در علوم سیاسی و سیاست‌گذاری عمومی است. این مدل بر چارت سازمانی دولت تمرکز دارد. در ایران مدل نهادی برای سیاست‌گذاری در نظام نخبگانی کاربرد بسیاری دارد. بیشتر مصوبه‌های این بخش رانهاد‌های سیاست‌گذار با مشارکت نهاد‌های مرتبط با موضوع مصوبه مورد بحث کسب می‌شود. بررسی «سند راهبردی کشور در امور نخبگان» و «اساسنامه بنیاد ملی نخبگان» بیانگر این است سیاست‌گذاری در حوزه شناسایی، توانمندسازی و جذب نخبگان و استعداد‌های برتر نهاد‌های حاکمیتی صورت می‌گیرد. بدون لحاظ دولت به عنوان تصمیم‌گیر در سیاست‌گذاری امکان این اتفاق‌ها و سیاست‌گذاری در کل دنیا قابل تصور نیست و سیاست‌گذاری در این خصوص امری دولتی است و بدون وجود نهاد‌های دولتی که در زمینه‌های وضع قانون، اجرای قوانین وضع شده و نظارت بر نحوه اجرای امکان تصور سیاست‌گذاری در این حوزه وجود ندارد. اگرچه زیست‌بوم کشور از جمله زیست‌بوم اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای در حضور این افراد در چرخه خدمت به کشور دارد ولی در نهایت نهاد سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر درک، برداشت و تصویری که از این زیست‌بوم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد اقدام به سیاست‌گذاری می‌کند موجب می‌شود که چه نوع سیاست‌گذار انجام بدهد.

نتایج حاصل از مصاحبه‌ها نشان داده است، انتخاب بر حسب معیارهای چندگانه خلاقیت، نوآوری، کارآفرینی، آموزش و پژوهش، تغییر امتیاز سنج‌های شناسایی و حمایت از دانشجویان استعداد برتر از قبیل معدل، مقاله‌ها، رویدادهای مورد تأیید بنیاد، اختراعات، افتخارهای نخبگانی و طرح‌های پژوهشی فعلی، لحاظ امتیاز بالاتر برای مقاله‌های علمی معتبر، مشارکت استادان دانشگاهی در شناسایی دانشجویان مستعد، از لحاظ امتیاز برای دانشجویان با ایده‌های نو و مناسب با نیاز جامعه در حوزه تخصصی خویش و برگزاری آزمون‌های علمی و استعدادیابی می‌تواند به طور مطلوب به شناسایی نخبگان بپردازد.

به طور کلی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بنیاد ملی نخبگان باید برای شناسایی نخبگان رویکردی فعالانه و نوین داشته باشد و با جمع‌آوری اطلاعات میدانی از نهاد‌های مرتبط به شناسایی مطلوب اجتماع نخبگان بپردازد. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های

پژوهش گل‌شاهی (۱۳۹۷)، فالک^۱ و همکاران (۲۰۱۸)، باقری قورقانی (۱۳۹۷) هماهنگ و هم‌سو است. نتایج پژوهش گل‌شاهی نشان داده است، شناسایی نخبگان مبتنی بر رویکرد کیفی بهترین شیوه محسوب می‌شود.

یافته‌های پژوهش نشان داد میزان رضایت جامعه پژوهش از میزان حمایت و توانمندسازی بنیاد ملی نخبگان در سطح متوسط است. همچنین یافته‌های پژوهش در حالت وضعیت موجود برای حمایت و توانمندسازی نخبگان می‌توان اقدام‌های بنیاد ملی نخبگان را در امر اعطای حمایت مالی مناسب به صورت ماهانه، حمایت شغلی مناسب با رشته و تخصص نخبه ایجاد ارتباط قوی بین صنعت، دانشگاه و استعداد‌های برتر، کاهش دغدغه‌ها و مشکلات معیشتی و اجتماعی استعداد‌های برتر (از قبیل مسکن و اشتغال)، ایجاد طرح‌های حمایتی متناسب با نیازهای نخبگان، در نظر گرفتن هزینه پایه‌ای برای تمام برگزیدگان بنیاد و مشارکت دادن استعداد‌های برتر در کارهای تحقیقاتی و توسعه‌ای واقعی در هر استان بهترین مؤلفه‌ها برای حمایت و توانمندسازی جامعه پژوهش برشمرد.

در زمینه اهمیت مدیریت امور رفاهی و کاهش دغدغه‌ها و مشکلات معیشتی نخبگان و استعداد‌های برتر می‌توان گفت به دلیل وضعیت اقتصادی جامعه، بیشتر افراد نخبه درگیر تأمین نیازهای خودند و تأمین این نیازها برای آنها دغدغه‌های مهم محسوب می‌شود. بنیاد با ارائه سازوکار مناسب و ارائه تسهیلات مناسب موجب می‌شود تا این دسته از نخبگان کمتر به نیازهای خود فکر کنند. توجه به این موضوع موجب می‌شود استعدادها وقت و انرژی آزاد شده از این حوزه را با اثربخشی هر چه بیشتری در راستای تحقق اهداف سازمان به کار گیرند.

یکی از دستاوردهای مهم این پژوهش بیان اهمیت شناسایی، حمایت، هدایت و اثرگذاری نخبگان و استعداد‌های برتر است. به عبارتی دیگر، این پژوهش بیان می‌دارد نهاد‌های مرتبط با سیاست‌گذاری نخبگان در کشور برای شناسایی، حمایت و بهره‌گیری از نیروهای نخبه و ماندگاری آنان در کشور، باید تدابیر ویژه‌ای را در دستور کار خود قرار دهند یعنی بنیاد ملی نخبگان به عنوان نهاد حاکمیتی زیر حوزه ریاست‌جمهوری قرار است هماهنگی و سیاست‌گذاری را انجام دهد و دستگاه‌های دیگری مثل وزارت علوم، وزارت بهداشت، وزارت آموزش و پرورش، رسانه ملی و سایر دستگاه‌های دیگر باید به نوعی پای کار بیایند و آن فرایندهایی که در بنیاد ملی نخبگان به کار گرفته می‌شود که آن مسیر نخبگانی از مجموعه شناسایی، توانمندسازی، هدایت، زمینه‌سازی برای جذب و اثرگذاری و در نهایت تکریم الگوسازی را به نوعی کمک کنند که این چرخه درست اجرا شود.

بر اساس نتایج حاصل از مباحث مورد بحث در این تحقیق و برای

1. falk

References

- Bibri, S. E.; The social shaping of the metaverse as an alternative to the imaginaries of data-driven smart Cities: A study in science, technology, and society. *Smart Cities*; 2022; 5 (3); 832-874.
- Bagheri Qurtani, Mehdi (2017). Designing the model of student talent management in Imam Sadiq University, peace be upon him. Master's thesis. Imam Sadiq University. Faculty of Islamic Studies and Management.
- Bolarinwa, O. F., & Osuji, U. C.; Political Elitism in Nigeria: Challenges, Threats and the Future of Citizenship; *Open Journal of Philosophy*; 2022; 12 (1); 105-122.
- Golshahi, B., Rasatgar, M., Aasalifeiz, Davood & Zarei, Azim; The Architecture of Guidance and Assignment Processes of the Scientific Talents in Iran [Persian]; *Journal of Human Resource Management Research*; 2018; 10 (3); 29-38. SID. [http Res://sid.ir/paper/366413](http://sid.ir/paper/366413).
- Howlett, Z. M. Fateful rite of passage: Charismatic ratification of elite merit in China's National College Entrance Exam. *HAU: Journal of Ethnographic Theory*; 2022; 12 (1); 154-169.
- Janavi, E., Moradi, S., & Pakzad, M. (2020). Assessment of Iran's scientific publications based on National Master Plan for Science and Education. *Scientometrics Research Journal*, 6 (1), 213-236.
- John, J. M., & Thiel, A. (2022). All roads lead to Rome? talent narratives of elite athletes, musicians, and mathematicians. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*; 2022; 14 (7); 1174-1195.
- Kalij, L., Aqili, S., & Khojastehbagherzadeh, H. Analysis of economic themes Statement of the second step of the revolution [Persian]. *Iranian Pattern of Progress*; 2022; 9 (4).
- Khosravi A A., Khosravi S., Mansouri Bidkani M., Mir S A. Elite migration and its relationship to development: Opportunities and challenges for policymakers [Persian]. *Educ Strategy Med Sci* 2020; 12 (6): 8-18.
- Falk, J. J., Winkelmann, M., Stöhr, D., Alt, M., Schrezenmeier, H., Krawczyk, A., ... & Sinzger, C. (2018). Identification of elite neutralizers with broad and potent neutralizing activity against human cytomegalovirus (HCMV) in a population of HCMV-seropositive blood donors. *The Journal of Infectious Diseases*, 218 (6), 876-885.
- Lu, L. Applying a 'glonacal' framework: the education choices of academically elite students in Singapore in relation to state scholarships. *Globalisation, Societies*

اجرای شدن همه اجزای الگوی ارائه شده می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه کرد:

۱. یافته‌های حاصل از مصاحبه نشان می‌دهد بنیاد در وجه شناسایی و توانمندسازی فعالیت‌های خوبی انجام داده است و تلاش می‌کند زمینه شناسایی و هدایت صاحبان استعدادها برتر و زمینه رساندن آنها به نقطه متعالی را فراهم کند. در بخشی از موارد هم سعی کرده است جریان ساز شود منتها باید دستگاه‌های مختلف چه نهادهای دولتی و غیردولتی، شرکت‌ها و مؤسسه‌های دانش‌بنیان هم باید ایفای نقش و به وظایف خود عمل کنند. چون در واقع درگاه اصلی شرکت‌ها، مؤسسه‌های هسته‌های فناور، منابع انسانی برتر است و شناسایی و هدایت صاحبان استعدادها برتر با کمک سایر نهادها و دانشگاه‌ها ممکن خواهد شد؛
۲. بنیاد ملی نخبگان برای تقویت سیاست‌گذاری نخبگان ضمن تقویت روابط با سایر دستگاه‌های اجرایی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های آنان و مطالبه‌گری پیاده‌سازی سند راهبردی کشور در امور نخبگان، در پی توسعه برنامه‌های حمایتی و انگیزشی در ابعاد مالی و اجتماعی باشد و از شرایط موجود به وضعیت مطلوب تغییر حالت دهد که از نظر اجتماع نخبگان برانگیختگی کافی دارد. در این راستا لازم است مدیران بنیاد با مذاکره با مجلس شورای اسلامی و سازمان برنامه و بودجه نسبت به افزایش بودجه مالی خود اقدام کنند تا از این طریق بتوانند اعتبار مشوق‌های مالی پرداختی به اجتماع نخبگانی برگزیده را تا حد قابل توجهی که قدرت برانگیختگی آنان را داشته باشد، افزایش دهند. بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود در تحقیقی دیگر بر اساس داده‌های کمی و پرسشنامه تأثیر طرح شهید وزوایی بر خروج نخبگان از چرخه خدمت به جامعه بررسی شود.

- and Education; 2022; 20 (3): 324-336.
- Montazer, G., Nazmi, A., & Mosavinasab, M., Consequences of Rethinking in Elite Concept [Persian]. *Journal of science and technology policy*; 2013; 5(2): 17-32. SID. <https://sid.ir/paper/132927>.
- National Elite Foundation. elite system The set of regulations of the National Elite Foundation of the country. Tehran: National Elite Foundation; 2018.
- Performance report of the National Elite Foundation in the field of talents and future makers (ten-year report), spring 2022.
- Philip, R. India's National Science Talent Search Examination (1963-1976) Remembering a Brief Experiment in Science Education. *Science & Education*; 2022; 31 (1): 241-263.
- Razavimehr, A., M., , N. S., Amiri, M., & Asgari, N; Policy Framework for Confront with the Brain Drain in Iran [Persian]; *Iranian Journal of Public Policy* 2019; 5(2); 43-57. doi: 10.22059/ppolicy.2019.72420.
- Report on programs and performance of the National Elite Foundation, 2021-2022.
- Salvati, B., Iran Immigration Yearbook 1400: Tehran: Presidency of the Islamic Republic (Deputy for Science, Culture and Technology; Communication and Information Center; 2021; Danesh Banyan.
- Setiyaningsih, S., Assessing Students' Scientific Writing Skill as an Influence of Metacognition and Syntactic Knowledge. *ELITE Proceeding*; 2022; 1 (1): 128-138.
- Taslimi, M. S., & Alipour, M. Talent Research Approaches in I. R. [Persian]. Iran's Talent Policies. *Journal of Public Administration*; 2019; 11 (1): 123-150. doi: 10.22059/jjpa.2019.264568.2349.
- Tavakol, M., & Erfanmanesh, I. Synthetic Approach of Sociology of Science to Brain Drain Relying on Iran [Persian]. *Journal of Science and Technology Policy*; 2015; 8 (2): 83-92. Doi: 20.1001.1.20080840.1394.8.2.5.2
- Zolfagharzadeh, M. M., Didari, M., & Hadavand, M. Typology of Actors' Mindset in Developing Elite-Selection and Elite-Training Policies: A Research Based on Q Methodology. *Journal of Iranian Public Administration Studies*; 2020; 3 (1): 97-131. doi: 10.22034/jipas.2020.250779.1109.

رضان شریفی

وی فارغ‌التحصیل کارشناسی تاریخ از دانشگاه خوارزمی، کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای گرایش خاورمیانه و شمال آفریقا از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش سیاست‌گذاری عمومی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان می‌باشد. ایشان کارشناس و مسئول خدمات نخبگانی بنیاد نخبگان استان زنجان می‌باشند. علایق پژوهشی ایشان، حوزه استعداد‌های برتر و نخبگان و روابط بین‌الملل می‌باشد.

مالک ذوالقدر

وی فارغ‌التحصیل کارشناسی علوم سیاسی، کارشناسی ارشد و دکتری روابط بین‌الملل از دانشگاه تهران و عضو هیئت علمی گروه حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان بوده و علایق پژوهشی ایشان، حوزه روابط بین‌الملل و حقوق بین‌الملل می‌باشد.

سید فرشید جعفری پایبندی

وی فارغ‌التحصیل دکتری روابط بین‌الملل از دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران و عضو هیئت علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان می‌باشد. از سوابق اجرایی ایشان می‌توان به رئیس دانشکده علوم انسانی و اجتماعی و مدیر گروه روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان اشاره کرد. علایق پژوهشی ایشان، حوزه روابط بین‌الملل و اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران می‌باشد.

